

Guia docent

Identificació de l'assignatura

Assignatura / Grup	22728 - Pràctiques Clíniques VI / 11
Titulació	Grau d'Infermeria (Pla 2016) - Quart curs
Crèdits	12
Període d'impartició	Segon semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx / Edifici
María del Carmen Ortiz Martínez carmen.ortiz@uib.es						Cal concertar cita prèvia amb el/la professor/a per a fer una tutoria

Contextualització

Es tracta d'una assignatura obligatòria de caràcter practicoclínic que té com a finalitat preparar els estudiants per proporcionar cures de salut a les persones al llarg de la seva trajectòria vital en el seu propi context cultural i social. Alhora, aquestes pràctiques estan programades per a la darrera etapa formativa de l'alumnat, a punt d'accedir al món professional.

Permet als estudiants la continuació en el procés d'immersió en els contextos assistencials; i els permet la posada en pràctica dels coneixements, habilitats i actituds adquirits en els mòduls de matèries bàsiques, d'intervenció i metodològiques. De manera especial, permet avaluar les competències actitudinals basades en els valors fonamentals per a l'exercici professional autònom.

La matèria de Pràctiques Clíniques VI inclou un rotatori o estada única, en diferents contextos sanitaris i/o socio-sanitaris.

L'adjudicació de places es durà a terme en sessió de grup mitjà, per ordre d'expedient acadèmic. Els alumnes podran triar el lloc de pràctiques ja que és un itinerari d'elecció lliure.

Per tant, s'ofereixen totes les places del sistema sanitari que quedin lliures per aquest període de pràctiques. Sempre que els dispositius assistencials ho permetin, l'estudiant, durant el mòdul voluntari, podrà triar realitzar les seves pràctiques en el servei assistencial més adient als seus interessos i preferències.

L'objectiu és que l'estudiant s'integri dins l'àmbit professional i formi part de l'equip multidisciplinari.

"Informació sobre protecció de dades: aquesta assignatura es desenvolupa en conformitat amb el Reglament (UE) 2016/679 (RGPD) i la legislació vigent en matèria de protecció de dades".

Requisits

A continuació es detallen els requisits essencials i recomenables per cursar aquesta assignatura.

Essencials

Essencials

Guia docent

Per poder-se matricular a aquesta matèria l'alumne/a ha d'haver superat o tenir convalidades les assignatures PCI, PCII, PCIII, de segon i tercer curs de grau. A més, els requisits de matrícula són els que estableix la normativa de la UIB per a les assignatures de quart curs.

Recomanables

Recomanables

En tractar-se d'una matèria pràctica, es considera que prèviament l'alumnat ha de tenir els coneixements necessaris per poder portar a la pràctica el coneixement après.

A més seria recomenable haver cursat l'assignatura 22750-Pràctiques clíniques IV i 22751-Pràctiques clíniques V.

Competències

Específiques

- * 1. Capacitat per valorar, analitzar, planificar i avaluar les situacions de salut susceptibles de cures infermeres tant en l'individu com en la família i la comunitat, amb la finalitat de poder desenvolupar projectes d'educació, prevenció i/o promoció de la salut (CE3). 2. Capacitat d'aplicar els principis teòrics i metodològics de la infermeria adquirits en la pràctica professional, atenent criteris de qualitat en qualsevol etapa del cicle vital i tenint en compte la diversitat i multiculturalitat (CE1). 3. Capacitat per treballar de manera cooperativa amb els propis companys i en equip multidisciplinar en els diferents àmbits d'atenció (CE8). 4. Capacitat de comunicar-se eficaçment amb els usuaris, familiars, grups socials i membres de l'equip (CE7). 5. Capacitat per educar i guiar als pacients, cuidadors i famílies i per donar-los facilitats i suport per al foment del seu benestar, confort, seguretat i independència i promoure el dret de participació, informació, responsabilitat i presa de decisions de les persones en el seu procés de salut-malaltia (CE5). 6. Capacitat de reconèixer les pròpies limitacions i la necessitat de mantenir i actualitzar la seva competència professional, donant especial importància a l'aprenentatge de manera autònoma de nous coneixements i tècniques i a la motivació per la qualitat (CE11). Bàsiques Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/.

Genèriques

- * 1. Raonament crític (CG10). 2. Compromís ètic (CG11). 3. Adaptació a noves situacions (CG13).

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

Els continguts de la matèria són tots aquells relacionats amb les matèries bàsiques i obligatòries que poden aplicar-se a la pràctica assistencial. Estan dirigits a que l'alumnat pugui desenvolupar un aprenentatge significatiu, a través d'una experiència pràctica, que li permeti demostrar l'aplicació dels coneixements, actituds i habilitats apreses durant la seva formació acadèmica -tant teòrica com pràctica-, com adquirir nous coneixements, valors i habilitats que contribueixin a millorar les seves competències personals i professionals.

Guia docent

Continguts temàtics

Pràctiques externes. Pràctiques clíniques assistencials
Itineraris i Entorns assignats LLIURES

Metodologia docent

Aquesta matèria consta d'un rotatori de Pràctiques Externes:

Abans d'iniciar les Pràctiques Clíniques, els dies 24 de gener de 9,30h a 11,30h i de 15h a 17h, i el dia 25 de gener de 9.30h a 10.30h i de 15h a 17h, es duran a terme aquestes sessions per tal d'assignar l'entorn on cada alumne realitzarà les pràctiques clíniques. Es publicaran a l'Aula Digital el dia, aula i hora de l'assignació.

El període de pràctiques corresponent a PC VI, segon semestre, per a aquest curs acadèmic està comprès entre el 18 de febrer i el 29 de març de 2019, de dilluns a divendres, en horari segons el centre. L'horari de tutories sortirà publicat a l'assignatura una vegada tenguem feta l'assignació dels llocs de pràctiques.

Les pràctiques es poden programar en torns de matí, horabaixa o mixte, segons les possibilitats del servei. Excepte els llocs de pràctiques on hi hagi un torn fix, en els tornsmixtes es obligat fer un mínim del 25% de dies en torn de matí.

La realització de les estades clíniques es regeix tant per la normativa de la Facultat d'Infermeria i Fisioteràpia, com per la del centre de pràctiques adjudicat. Aquesta normativa s'explicarà a la sessió de presentació de la matèria, la data de la qual s'informarà a través del Forum de l'Aula Digital.

Volum de treball

A la següent taula es descriu el volum de treball segons les tasques a realitzar a l'assignatura, tant del treball presencial com del no presencial.

Activitats de treball presencial (9,04 crèdits, 226 hores)

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Presentació Període de Pràctiques i adjudicació de places	Grup gran (G)	A l'inici de la matèria, es realitzarà una sessió per tal de presentar l'assignatura de forma global; aspectes rellevants de les estades clíniques, revisió de la normativa de pràctiques i protocol d'accidents laborals, així com resolució de dubtes sobre el lloc de pràctiques. Previ a l'inici de les pràctiques es realitzarà l'adjudicació de places assignades a n'aquesta assignatura.	4
Pràctiques externes	Pràctiques clíniques	Grup petit (P)	Estades en diferents entorns. La finalitat és consolidar les competències relacionades amb la matèria. L'horari d'aquestes pràctiques VI serà de matí i tarda, depenent de les característiques dels serveis o centres. És important que l'alumnat respecti el torn especificat pels diferents serveis. Quan el servei o centre especifica torn mixte (matins i tardes) l'alumnat haurà de realitzar, al menys, la mitat del rotatori en torn de dematí. Només es podrà fer torn complet de tardes, quan aquest estigui prèviament especificat pel servei.	210

Guia docent

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
			<p>Per a la realització de les pràctiques, serà obligatori vestir uniforme blanc sanitari amb la imatge institucional serigrafiada de la Facultat d'Infermeria i Fisioteràpia.</p> <p>Aquesta imatge estarà disponible a principi de curs, a l'espai de campus extens de l'assignatura.</p> <p>En el cas de centres que requereixin un altre tipus de vestuari per a la realització de les pràctiques, s'especificarà en la descripció d'aquest servei.</p>	
Tutories ECTS	Tutories de seguiment	Grup petit (P)	<p>Es tracta de tutories obligatòries que es realitzaran 2 hores a la setmana, en què els alumnes tindran contacte amb el professor/a titular i/o associat encarregat del seguiment de les pràctiques clíniques.</p> <p>Abans de cada tutoria, s'haurà de treballar un entregable que trobareu a l'assignatura.</p> <p>La finalitat d'aquestes tutories és fer un seguiment de l'estada de l'estudiant a les unitats de pràctiques, i seguiment del diari reflexiu, afavorint el raonament crític i el comportament ètic. És imprescindible la participació activa durant les mateixes. Per tot això, cada alumne haurà de fer abans de cadascuna de les tutories, les tasques que trobarà a l'Aula Digital, que complemenraran la reflexió i l'elaboració del diari reflexiu.</p> <p>Així mateix, s'informarà de qualsevol incidència que hagi tingut lloc i es discutirà.</p> <p>Aquestes tutories es realitzaran en grup, per facilitar l'intercanvi d'informació entre els alumnes que realitzen les pràctiques del mateix bloc.</p> <p>Estan orientades a:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Ajudar l'alumnat en la seva integració en els llocs de pràctiques. * Resoldre dubtes de caràcter clínic assistencial i organitzatiu del servei. * Tutoritzar el treball que s'ha de presentar al final del període formatiu. * Donar suport als alumnes. * Recollir aspectes de millora dins el sistema d'organització de les pràctiques. * Cercar informació sobre algun tema que necessiti millorar de la seva formació teórico-pràctica. <p>Les pràctiques clíniques són obligatòries, així com l'assistència a les tutories que hi estan programades. La falta d'assistència a les tutories, implicarà la pèrdua ponderada (en funció del nombre total de tutories) en la nota de les activitats avaluatives programades per cada entorn de pràctiques (queda exclosa l'avaluació general del centre).</p>	12

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Aula Digital.

Guia docent

Activitats de treball no presencial (2,96 crèdits, 74 hores)

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Diari Reflexiu	Aquesta activitat es troba encaminada a que els estudiants en pràctiques puguin realitzar un diari reflexiu sobre la seva pràctica, que serà explicat a la primera tutoria, així com també una sèrie d'activitats -que s'explicaran també a la primera tutoria i que s'hauran d'entregar abans de cada una de les tutories- sobre aspectes de l'organització, imatge i poder, objectius de millora, etc.. Els alumnes disposaran d'una guia a l'Aula Digital per a la realització d'aquest diari reflexiu així com de les tasques.	74

Riscs específics i mesures de protecció

Riscs específics i mesures de protecció

Seguretat i ergonomia: L'estudiant ha de conèixer i aplicar algunes normes per prevenir accidents i reforçar la seguretat pròpia i la de la persona usuària del sistema de salut. També cal conèixer els procediments d'aïllaments, l'ús adequat dels elements de protecció de barrera (guants, màscares, bates o protectors oculars) i el manteniment de l'uniforme net. Per prevenir les lesions per sobreexforç, es recomana evitar factors de risc greujants i mantenir-se en un bon estat físic. S'han de manejar les càrregues de manera segura i ergonòmica.

Accidents: En el transcurs de les pràctiques clíniques existeix el risc que es produeixi una exposició o accident biològic. Es considera que això ha ocorregut quan existeix contacte, a través d'inoculació percutània, ferida, pell erosionada o mucoses, amb fluids biològics (sang, semen, secrecions vaginals i líquids cefaloraquidi, pleural, sinovial, amniòtic, peritoneal i pericàrdic) i contacte amb líquid barrejat amb sang. Hi ha una sèrie de mesures que s'han de conèixer per prevenir aquest tipus d'exposició. També s'ha de conèixer quin és el procediment que cal dur a terme sobre la marxa en cas que es produeixi un accident d'aquestes característiques.

Aquesta informació està disponible en el document "Procediment d'actuació en cas d'accident amb risc de descontaminació biològica". És molt recomanable que l'estudiant llegeixi detingudament aquesta documentació i contacti amb els seus professors de pràctiques clíniques o amb la direcció de la Facultat en cas de dubte.

L'estudiant que presenti algun procés de discapacitat és aconsellable que es dirigeixi a l'Oficina d'Atenció a la Persona amb Necessitats Especials perquè, si escau, emeti l'informe de recomanacions per fer-ne l'adaptació del programa de pràctiques.

En qualsevol situació especial s'ha de consultar la normativa i parlar amb el professor/a titular.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Les pràctiques clíniques són obligatòries així com l'assistència a les tutories que hi estan programades. La falta d'assistència a les tutories implicarà la pèrdua ponderada (en funció del nombre total de tutories) en la nota de les activitats avaluatives programades (queda exclosa l'avaluació general del centre). Quan s'hagi de recuperar l'estada clínica, la nota màxima d'aquesta recuperació serà un 5, i la nota màxima de tot el rotatori no superarà el 6,9. En cas de que una tasca avaluativa s'hagi de recuperar, la nota màxima d'aquesta recuperació serà de 6.

Guia docent

Les estades clíniques han de realitzar-se en els períodes establerts al calendari i només es podran recuperar absències per causes justificades segons normativa de pràctiques, o bé en cas de no haver superat les pràctiques satisfactòriament. Independentment del motiu de la recuperació, el període màxim pendent de recuperar no podrà superar la durada del rotatori inicial.

La recuperació podrà fer-se durant el mes de juny i juliol abans del tancament d'actes definitiu o els establerts amb la professora titular i el centre. Aquesta guia docent podrà adaptar-se als programes de mobilitat que la UIB tengui en conveni.

Frau en elements d'avaluació

D'acord amb l'article 33 del Reglament acadèmic, "amb independència del procediment disciplinari que es pugui seguir contra l'estudiant infractor, la realització demostradorament fraudulenta d'algun dels elements d'avaluació inclosos en guies docents de les assignatures comportarà, a criteri del professor, una menysvaloració en la seva qualificació que pot suposar la qualificació de «suspens 0» a l'avaluació anual de l'assignatura".

Pràctiques clíniques

Modalitat	Pràctiques externes
Tècnica	Altres procediments (recuperable)
Descripció	Estades en diferents entorns. La finalitat és consolidar les competències relacionades amb la matèria. L'horari d'aquestes pràctiques VI serà de matí i tarda, depenent de les característiques dels serveis o centres. És important que l'alumnat respecti el torn especificat pels diferents serveis. Quan el servei o centre especifica torn mixte (matins i tardes) l'alumnat haurà de realitzar, al menys, la mitat del rotatori en torn de dematí. Només es podrà fer torn complet de tardes, quan aquest estigui prèviament especificat pel servei. Per a la realització de les pràctiques, serà obligatori vestir uniforme blanc sanitari amb la imatge institucional serigrafada de la Facultat d'Infermeria i Fisioteràpia. Aquesta imatge estarà disponible a principi de curs, a l'espai de campus extens de l'assignatura. En el cas de centres que requereixin un altre tipus de vestuari per a la realització de les pràctiques, s'especificarà en la descripció d'aquest servei.
criteris d'avaluació	Les pràctiques clíniques seran avaluades als diferents entorns, pels diferents equips de professionals. Suposarà un pes d'un 30% de l'assignatura, distribuïda de la següent forma: 1.- Avaluació de competències general: S'avaluarà l'interès, la iniciativa, els coneixements, la destresa, les habilitats i les actituds de l'estudiant. Per a la qual cosa es durà a terme una valoració general per a l'adquisició de les competències descrites en la matèria. Per considerar les pràctiques superades i que ponderin sobre la nota final de la matèria, la nota total de l'estada clínica serà de 6 sobre 10. Els criteris i la documentació relacionada es trobaran disponibles a la pàgina de la assignatura. Recuperació: Es podran recuperar els dies de pràctiques sempre i quan siguin justificats, i sempre que s'hagi realitzat el 50% de l'estada clínica, tal com diu la normativa de la Facultat d'Infermeria i Fisioteràpia. La no justificació de l'assistència a pràctiques pot ser motiu de invalidació del període de pràctiques. La recuperació s'establirà amb l'acord del tutor/a, que indicarà el moment i lloc adient per la recuperació, seguint el format específic de recuperació de PC VI. En cap cas l'alumnat no pot iniciar una recuperació sense el vist i plau de tutor/a i professora responsable de l'assignatura. Percentatge de la qualificació final: 30% amb qualificació mínima 6

Percentatge de la qualificació final: 30% amb qualificació mínima 6

Guia docent

Tutories de seguiment

Modalitat	Tutories ECTS
Tècnica	Altres procediments (no recuperable)
Descripció	<p>Es tracta de tutories obligatòries que es realitzaran 2 hores a la setmana, en què els alumnes tindran contacte amb el professor/a titular i/o associat encarregat del seguiment de les pràctiques clíniques. Abans de cada tutoria, s'haurà de treballar un entregable que trobareu a l'assignatura. La finalitat d'aquestes tutories és fer un seguiment de l'estada de l'estudiant a les unitats de pràctiques, i seguiment del diari reflexiu, afavorint el raonament crític i el comportament ètic. És imprescindible la participació activa durant les mateixes. Per tot això, cada alumne haurà de fer abans de cadescuna de les tutories, les tasques que trobarà a l'Aula Digital, que complementaran la reflexió i l'elaboració del diari reflexiu. Així mateix, s'informarà de qualsevol incidència que hagi tingut lloc i es discutirà. Aquestes tutories es realitzaran en grup, per facilitar l'intercanvi d'informació entre els alumnes que realitzen les pràctiques del mateix bloc. Estan orientades a: *Ajudar l'alumnat en la seva integració en els llocs de pràctiques.*Resoldre dubtes de caràcter clínic assistencial i organitzatiu del servei.*Tutoritzar el treball que s'ha de presentar al final del període formatiu.*Donar suport als alumnes.*Recollir aspectes de millora dins el sistema d'organització de les pràctiques.*Cercar informació sobre algun tema que necessiti millorar de la seva formació teòrica pràctica. Les pràctiques clíniques són obligatòries, així com l'assistència a les tutories que hi estan programades. La falta d'assistència a les tutories, implicarà la pèrdua ponderada (en funció del nombre total de tutories) en la nota de les activitats avaluatives programades per cada entorn de pràctiques (queda exclosa l'avaluació general del centre).</p>
Criteris d'avaluació	<p>Es tracta de tutories que es realitzen 2 hores a la setmana on l'alumnat treballa amb el seu professor encarregat del seguiment de les pràctiques clíniques de l'entorn on es troba l'alumne. La finalitat de les tutories de pràctiques clíniques és realitzar un seguiment de l'estada de l'estudiant en les unitats assistencials de pràctiques per part del tutor. Així mateix, s'informarà de qualsevol incidència que hagi ocorregut i es reflexionarà sobre la mateixa. Aquestes tutories es realitzaran en grup per facilitar l'intercanvi d'informació. Per tant s'entén que la seva assistència resulta condicionant per tal de garantir el millor aprofitament del rotatori. Es troben orientades a: -Ajudar a l'alumnat en la seva integració en el sistema sanitari. -Resoldre dubtes de caràcter clínic o sobre l'organització del sistema. -Tutoritzar el treball teòric que l'alumnat ha de presentar al final del seu període formatiu. -Donar suport a l'alumnat. -Recollir i monitoritzar aspectes de millora dins del sistema en l'organització de les pràctiques clíniques. Durant les tutories de seguiment, cada alumne haurà de desenvolupar les tasques avaluatives explicades per a tal finalitat.</p> <p>Criteris d'avaluació: Les tutories seran valuades mitjançant una rúbrica, on s'inclou l'assistència, participació, entrega i qualitat de les tasques i pensament crític. El pes de les tutories suposa un 35% del total de l'assignatura. «Segons el punt 5 de l'article 26 del nou Reglament acadèmic, aquesta activitat es considera de caràcter pràctic i d'autoaprenentatge i, per tant, té caràcter no recuperable, amb una nota mínima per ser superades (acord del Consell d'Estudis d'Infermeria de 26/06/2015)».</p>

Percentatge de la qualificació final: 35%

Diari Reflexiu

Modalitat	Estudi i treball autònom individual
Tècnica	Altres procediments (no recuperable)
Descripció	<p>Aquesta activitat es troba encaminada a que els estudiants en pràctiques puguin realitzar un diari reflexiu sobre la seva pràctica, que serà explicat a la primera tutoria, així com també una sèrie d'activitats -que s'explicaran també a la primera tutoria i que s'hauran d'entregar abans de cada una de les tutories- sobre aspectes de l'organització, imatge i poder, objectius de millora, etc.. Els alumnes disposaran d'una guia a l'Aula Digital per a la realització d'aquest diari reflexiu així com de les tasques.</p>
Criteris d'avaluació	<p>Els alumnes hauran de realitzar un diari reflexiu, segons els criteris especificats a la documentació dipositada a l'Aula Digital de l'assignatura.</p>

Guia docent

Tambè hauran de reflexionar sobre una sèrie de qüestions que s'abordaran a les tutories i que estaran programades a modo d'entregables.

DIARI REFLEXIU:

1. Descripció de la unitat i descripció de l'organització del servei.

- 1.1 Fes una descripció de com i quines tasques desenvolupen les infermeres junt als altres membres de la unitat
- 1.2 Si és procedent fes propostes de millora
- 1.3 Identifica dos programes d'Educació per a la salut que es pugin dur a terme a la teva unitat de pràctiques.
- 1.4 Descriu com és la integració/no integració en l'equip professional.
- 1.5 Descriu com és la cultura informal del servei.
- 1.6 Identifica elements secundaris d'imatge i poder.

2. Paper/rol que tenen les infermeres enfront d'aquests aspectes:

- 2.1. Informació que es dona al pacient/família (qui en dona i de quin tipus). Analitzeu descrivint una situació concreta.
- 2.2. Incorporació del malalt i de la família en el procés de cures. Expliqueu amb un exemple viscut a les teves pràctiques (responsabilitat de les cures, negociació, presa de decisions...).

3. Procediments infermers més utilitzats que t'han cridat l'atenció perquè és la primera vegada que has vist com els duen a terme:

- 3.1. Descriu el procediment que més t'ha cridat l'atenció i identifica el que has après.

4. Situacions relacionades amb el pacient i el seu entorn:

- 4.1. Reflexiona sobre els aspectes pràctics i acadèmics que t'han suposat una major dificultat en el procés d'aprenentatge.
- 4.2. Reflexiona sobre situacions que t'han provocat tensió personal o dilema ètic en la relació amb el pacient i/o el seu entorn o amb l'equip assistencial amb una experiència viscuda en aquest lloc de pràctiques.

5. Planteja 3 objectius per aconseguir durant la propera setmana. Han d'estar relacionats amb aquells aspectes que has considerat que necessiten millorar. Descriu la seva consecució o no.

6. Reflexiona sobre les dificultats per mantenir les competències adquirides a l'entorn del SNS

- 6.1. Identifica els obstacles més importants que té el sistema sanitari (públic i privat) per poder incorporar les competències adquirides durant la carrera.
- 6.2. Proposa tres estratègies personals per no deixar-te arrossegar per les inèrcies que té el sistema (capacitat de resiliència).
- 6.3. Especifica alguna de les fortaleses o punts forts que has adquirit al llarg de la formació i que et poden ajudar en el teu desenvolupament professional.

7. Reflexions personals i conclusions

Percentatge de la qualificació final: 35%

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Mitjançant la plataforma de l'aula digital, l'alumne tendrà a la seva disposició una sèrie de recursos d'interès per a la seva formació, com a documents electrònics sobre la matèria elaborats pel professorat responsable de l'assignatura i altres documents i enllaços a internet.

Bibliografia bàsica

- * Luis M.ª T. Los diagnósticos enfermeros. Revisión crítica y guía práctica. Barcelona: Elsevier; 2013
- * NANDA. Diagnósticos enfermeros: Definiciones y Clasificación. Barcelona. Elsevier. 2012-2014.
- * Ferrer, M A. Análisis situacional de las prácticas clínicas de la Escuela de Enfermería de Soria. Metas de Enfermería, 2002 Abril; 44: 18-22.
- * Lora, P. Proyecto docente para la impartición del practicum de enfermería médico quirúrgica convergente alespacio europeo de educación superior. Enfermería global. N°. 8, 2006.

Guia docent

* Medina, J.L. La enseñanza de la enfermería como una práctica reflexiva. Texto Contexto Enferm, Florianópolis, 2006 Abr-Jun; 15(2):303-11.

